

Prava deteta u Republici Srbiji **JANUAR-MART 2021.**

1. Opšti okvir

Pet meseci nakon [formiranja Vlade Republike Srbije](#) i dalje je ozbiljno narušen rad institucija na daljem unapređivanju prava deteta u Srbiji, što uz krizu izazvanu virusom KOVID-19, dodatno ugrožava položaj dece, a pogotovo dece iz najosetljivijih grupa – decu sa smetnjama u razvoju, decu migrante/izbeglice, romsku decu, decu koja žive i rade na ulici, decu sa HIV-om/AIDS-om, decu pripadnicima LGBTI populacije, decu iz jednoroditeljskih porodica i porodica bez prihoda ili sa niskim primanjima i dr. Tako je sada u nadležnosti novoformiranog Ministarstva za brigu o porodici i demografiju deo poslova državne uprave koji je ranije bio poveren Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, a odnose se na sistem porodičnopravne zaštite, brak, porodicu i decu i dr, što dodatno zahteva napore da se uspostavi neometan rad.

Nov saziv Saveta za prava deteta, savetodavnog tela Vlade RS, i dalje nije zvanično formiran. CPD je, početkom februara 2021. godine, na poziv Ministarstva za brigu o porodici i demografiju predložio direktorku CPD kao jednu od članica budućeg saziva Saveta, s tim što je još uvek nepoznat ishod. Neophodno je da se hitno formira Savet koji bi koordinisao aktivnosti i politike u oblasti prava deteta na nacionalnom nivou i nastavio sa radom na daljem unapređivanju prava deteta u Srbiji. Zabrinjavajuće je da Savet nije održao nijednu sednicu od početka krize izazvane virusom KOVID-19.

U prethodnom periodu i dalje se nisu stvorili uslovi za usvajanje neophodnih strategija i najavljenih ključnih zakona, kao što su Zakon o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta, Zakon o izmenama i dopunama Porodičnog zakona, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti.

Usvajanje dugo očekivane [Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja od 2020. do 2023. godine](#) sa pripadajućim [Akcionim planom za 2020. i 2021. godinu](#), krajem maja 2020. godine predstavlja važan korak u procesu strateškog unapređenja zaštite dece od nasilja u Srbiji. Međutim, Vlada RS, deset meseci nakon usvajanja Strategije, nije obrazovala Radnu grupu za sprovođenje i praćenje Strategije, niti su imenovane organizacije civilnog društva koje učestvuju u praćenju i izveštavanju o sprovođenju. Zabrinjavajuće je da još uvek nije započeto sa sprovođenjem Strategije, s obzirom na to da sprečavanje i suzbijanje nasilja nad decom, kao i zaštita dece od nasilja, treba da bude prioritet unapređenja položaja prava deteta u RS. Strateški pristup u borbi protiv nasilja je od izuzetnog značaja, naročito u uslovima aktuelne pandemije, jer stručnjaci ukazuju na to da je u takvim uslovima moguće povećanje stope nasilja nad decom.

U prethodnoj godini je, takođe, usvojena [Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2020-2025. godine](#) sa pripadajućim [Akcionim planom za sprovođenje Nacionalne strategije](#), s tim što još uvek nije formirano Koordinaciono telo za podršku žrtvama i svedocima, kao povremeno radno telo Vlade. Nepostojanje tela za koordinaciju, praćenje i unapređenje mreže, dovodi do toga da je nepoznato kada će otpočeti primena strategije.

Krajem januara 2021. godine, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog započelo je sa radom na izradi Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije kroz poziv organizacijama civilnog društva da podnesu kandidature za članstvo u radnoj grupi za izradu [Posebna radna grupa za pripremu teksta Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije](#), koja je formirana 3. februara 2021. Pored toga, svi zainteresovani su mogli da učestvuju na javnim konsultacijama koje su trajale od 10-20. februara 2021. godine i koje su imale za predmet [Polazne osnove za izradu teksta Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije](#). Zainteresovani građani, privredni subjekti, predstavnici akademske zajednice, organizacije civilnog društva i drugi zainteresovani su takođe imali mogućnost da učestvuju u javnoj raspravi o Nacrtu zakona koja je trajala u periodu od 3. do 23. marta 2021. godine kroz dostavljanje predloga i sugestija. Jedan od članova RG, oštro je osudio čitav ovaj proces, [ističući brojne probleme](#) povodom izrade izmena i dopuna zakona.

I dalje su prisutni posebni izazovi kada je reč o sudskoj zaštiti ljudskih prava uopšte i praktičnoj primeni ratifikovanih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava u nacionalnom pravosudnom sistemu. Deca u Srbiji i dalje nemaju efikasan i stvaran pristup pravdi niti im je obezbeđena odgovarajuća pravna pomoć u različitim postupcima.

Potrebno je istaći da posebnu zabrinutost još uvek izaziva nepostojanje zaštite i podrške deci žrtvama i svedocima krivičnih dela, kao i zastoj u procesu deinstitucionalizacije.

Država i dalje nije preduzela korake u pravcu ratifikacije Trećeg opcionog protokola o komunikacijskim procedurama uz Konvenciju o pravima deteta UN.

2. Opšte mere primene

a) Normativni okvir

- [Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći](#)

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći usvojen je na sednici Narodne skupštine Republike Srbije, 9. novembra 2018. godine, a u primeni je od 1. oktobra 2019. godine. Od marta 2020. godine, kada je objavljen [izveštaj Ministarstva pravde o sprovođenju Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći](#) za period od početka sprovođenja Zakona do marta 2020. godine, nije bilo izveštaja o sprovođenju ovog zakona. Međutim, organizacije civilnog društva prate primenu zakona i tako su u februaru 2021. godine objavljeni izveštaji [Inicijative A 11](#) i [Praxisa o primeni Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći iz ugla lica u riziku od apatridije i interno raseljenih lica u Srbiji](#). Izveštaji ukazuju na probleme sa kojima se suočavaju najugroženije grupe stanovništva pri pokušajima da ostvare pravo na besplatnu pravnu pomoć. Zabrinjavajuća je činjenica da je

samo 32 % opština i gradova formiralo službu za besplatnu pravnu pomoć. Prilikom ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć, posebno ugrožene grupe ističu da nisu adekvatno informisane o načinu na koji mogu da pristupe besplatnoj pravnoj pomoći, da procedure nisu pristupačne i transparentne, kao i da njihovi zahtevi često bivaju odbijeni usmenim putem.

Na internet prezentaciji Ministarstva pravde objavljen je Registar pružalaca besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške. Više od 300 pravnika u lokalnim samoupravama je završilo obuku i dobilo dozvole od nadležnog ministarstva. U izveštaju o sprovođenju Zakona, najavljeno je da će se organizovati još jedan krug obuka u narednom periodu, ali podaci o realizovanosti obuka i dalje nisu dostupni. Pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju državljani Republike Srbije, lica bez državljanstva, strani državljani sa stalnim nastanjenjem u RS i druga lica, u skladu sa drugim zakonom ili potvrđenim međunarodnim ugovorom, ako ispunjavaju uslove da budu korisnici prava na novčanu socijalnu pomoć ili su korisnici prava na dečji dodatak, kao i članovi njihove porodice, odnosno zajedničkog domaćinstva. Isto pravo mogu da ostvare i ukoliko ne ispunjavaju uslove da budu korisnici prava na novčanu socijalnu pomoć ili na dečji dodatak, ali bi zbog plaćanja pravne pomoći iz sopstvenih prihoda, ispunili uslove da postanu korisnici prava na novčanu socijalnu pomoć ili na dečji dodatak.

Pravo na besplatnog advokata imaju deca koja su zaštićena uslugom smeštaja u sistemu socijalne zaštite, kao i deca i mladi kojima je usluga socijalnog smeštaja prestala do navršene 26. godine života, osobe kojima je izrečena mera obaveznog psihijatrijskog lečenja, žrtve porodičnog nasilja, torture, nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja, kažnjavanja ili trgovine ljudima.

- **Nacrt Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta**

[Planom rada Vlade Republike Srbije za 2021. godinu](#) predviđeno je da se među aktima koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini nađe i Predlog zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta, sa rokom do kraja oktobra 2021. godine. Planovi za 2018. i 2019. godinu predviđali su usvajanje ovog zakona, što se nije ostvarilo. Tako je planom rada Vlade za 2020. godinu, ovo bitno pitanje bilo izostavljeno. Preostaje da se vidi da li će konačno tokom 2021. godine doći do usvajanja krovnog zakona u oblasti prava deteta.

Nakon javne rasprave o Predlogu zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta koju je sproveo Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (MRZBSP) u periodu od 5. do 26. juna 2019. godine, ostalo je samo obećanje da će on biti usvojen do kraja 2019. godine. Ujedno je najavljeno da će pojedini delovi zakona imati odloženu primenu, kao što je to slučaj sa ustanovljavanjem institucije Zaštitnika prava deteta i dr. Međutim, u 2020. godini Srbija je ostala bez krovnog zakona u oblasti prava deteta.

Usvajanjem ovog važnog zakona Srbija bi ispunila jednu od međunarodnih obaveza proisteklih iz članstva u Savetu Evrope. Ujedno, država je tu obavezu preuzela i pred Komitetom za prava deteta UN.

Osnovni ciljevi ovog zakona su sledeći: ostvarivanje prava deteta i utvrđivanje obaveza organa javne vlasti pravnih i fizičkih lica radi ostvarivanja prava deteta, načini i postupci zaštite prava deteta; uspostavljanje i regulisanje rada Zaštitnika prava deteta, kao nezavisne institucije za promociju, unapređenje, zaštitu i ostvarivanje prava deteta; uspostavljanje jedinstvenih

kriterijuma i standarda za ostvarivanje najboljeg interesa deteta u svim oblastima života i razvoja deteta i stvaranje uslova za njihovu primenu; uspostavljanje mera za ostvarivanje i zaštitu prava deteta; utvrđivanje posebnih prava deteta i osnovnih načela u postupcima u kojima deca učestvuju pred sudovima, državnim organima i drugim organizacijama koja vrše javna ovlašćenja i dr.

U rad radne grupe nisu bili uključeni predstavnici organizacija civilnog društva koji deluju u oblasti prava deteta, već su samo dobili mogućnost da učestvuju u javnoj raspravi.

- **Predlog zakona o izmenama i dopunama Porodičnog zakona**

Planom rada Vlade Republike Srbije za 2021. godinu predviđeno je da će Vlada predložiti Narodnoj skupštini Predlog zakona o izmenama i dopunama Porodičnog zakona do marta 2021. godine, što je već bilo predviđeno Planom rada za 2019. i 2020. godinu, ali ne i ostvareno. Uprkos predviđenom roku, do kraja marta 2021. godine, ovaj Predlog zakona se nije našao u proceduri Narodne skupštine. Cilj je da se Porodični zakon prilagodi potrebama na koje ukazuju iskustva stečena tokom njegove primene, unaprede odredbe koje nisu funkcionalne, ali i da se one usklade sa drugim zakonima kao što su Zakon o socijalnoj zaštiti i Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom. Takođe, potrebno je naglasiti da u ovu radnu grupu nisu uključeni predstavnici organizacija civilnog društva koje deluju u oblasti prava deteta.

- **Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti**

Planom rada Vlade Republike Srbije za 2021. godinu, kao i za prethodne dve godine, predviđeno je da će Vlada predložiti Narodnoj skupštini Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, sa rokom do decembra 2021. godine. Preostaje da se vidi, da li će se ovaj predlog zakona naći u skupštinskoj proceduri do kraja tekuće godine.

U junu 2019. godine, MRZBSP je pripremio Nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti. Brojne organizacije civilnog društva uputile su komentare na predloženi nacrt zakonskog teksta, a u narednom periodu se očekuje preduzimanje daljih koraka u cilju finalizacije ovog zakona.

- **Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica**

Planom rada Vlade Republike Srbije za 2021. godinu predviđeno je da će među aktima koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini biti i Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, kao što je to bilo predviđeno i Planom rada za 2019. i 2020. godinu. Ujedno, [revidiranim AP za Poglavlje 23](#) iz jula 2020. godine, država je preuzela obavezu da će usvojiti izmene i dopune pomenutog zakona, koje će obezbediti efikasnu primenu vaspitnih naloga u IV kvartalu 2020, što još uvek nije ostvareno.

Kao cilj izmene i dopune ovog zakona navodi se usklađivanje sa Zakonikom o krivičnom postupku, Zakonom o prekršajima i Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srbije, kao i usklađivanje sa međunarodnim konvencijama koje regulišu prava deteta.

Od marta 2018. godine, kada je Ministarstvo pravde formiralo radnu grupu za pripremu Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, i dalje nisu predložena konkretna rešenja, nije utvrđen plan rada sa jasno postavljenim zaduženjima članova radne grupe i utvrđenim rokovima, niti je Ministarstvo pravde objavilo tekst koji je spreman za dalji proces javnih konsultacija i javne

rasprave. Sve ovo predstavlja razlog za zabrinutost, pre svega zbog potrebe unapređenja prava dece kao učinilaca, žrtava i svedoka krivičnih dela, ali nije zanemarljivo ni to što ovakva stagnacija predstavlja veliko kašnjenje u odnosu na postavljeni rok u Akcionom planu za Poglavlje 23 iz 2015. godine, a kasnije i u revidiranom AP iz jula 2020.

U rad radne grupe nisu uključeni predstavnici organizacija civilnog društva sa iskustvom u oblasti pravosuđa po meri deteta.

- **Zakon o zabrani diskriminacije**

Plan rada Vlade Republike Srbije za 2021. godinu predviđa da će se među aktima koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini naći i Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije do decembra 2021. godine. Ustanovljeno je da će usvajanje ovog zakona dovesti do usaglašavanja domaćeg zakonodavstva sa pravom EU.

Krajem januara 2021. godine, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog objavilo je javni poziv organizacijama civilnog društva za podnošenje kandidature za članstvo u radnoj grupi za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije. [Posebna radna grupa za pripremu teksta Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije](#) formirana je 3. februara 2021. Dalje, 10. februara 2021. godine svi zainteresovani pozvani su da učestvuju u javnim konsultacijama koje su imale za predmet [Polazne osnove za izradu teksta Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije](#) koje je izradila Radna grupa. Zainteresovani građani, privredni subjekti, predstavnici akademske zajednice, organizacije civilnog društva i drugi zainteresovani su imali mogućnost da učestvuju u javnoj raspravi o Nacrtu zakona koja je trajala u periodu od 3. do 23. marta 2021. godine kroz dostavljanje predloga i sugestija. Jedan od članova RG, oštro je osudio čitav ovaj proces, [ističući brojne probleme](#) povodom izrade izmena i dopuna zakona.

b) Sveobuhvatna politika i strategija

- **Nacionalni plan akcije za decu**

Iako je ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja doneo rešenje o formiranju radne grupe za izradu novog strateškog dokumenta u oblasti prava deteta u aprilu 2018. godine, do momenta pripreme ovog izveštaja ova radna grupa nije formalno započela sa radom. Ovo predstavlja veliki razlog za zabrinutost, s obzirom na činjenicu da od 2016. godine Republika Srbija nema jedinstvenu politiku u oblasti prava deteta. Da li će novoformirano Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju imati kapacitet da nastavi davno započetu priču - za sada je nepoznato.

- **Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja za period 2020–2023. sa Akcionim planom za 2020. i 2021.**

Vlada Republike Srbije je na sednici 21. maja 2020. godine [Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja od 2020. do 2023. godine](#) sa pripadajućim [Akcionim planom za 2020. i 2021. godinu](#). Ovaj dokument predstavlja važan korak u procesu strateškog unapređenja zaštite dece od nasilja u Srbiji, posebno kada se ima u vidu to da je prethodna Nacionalna strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja obuhvatala period od 2009. do 2015. godine.

Strategija definiše različite vrste nasilja i za razliku od prethodne, ona prepoznaje veći broj okruženja u kojima se nasilje dešava. U tom smislu, ukazuje i na to da telesno kažnjavanje deteta u cilju ispravljanja ili kontrole ponašanja predstavlja jedan vid zlostavljanja deteta i da

kao društvo moramo imati nultu toleranciju prema tome. Dokument ističe i važnost posebne zaštite dece iz osetljivih grupa koja su često izložena višestrukim oblicima nasilja, a kao posebno ugrožene grupe dece, između ostalih, prepoznaje decu u uličnoj situaciji, decu izbeglice, decu migrante, LGBTI decu, romsku decu.

I pored nespornog značaja ovog strateškog dokumenta, ipak postoje određeni propusti koji su se dogodili tokom procesa njegovog usvajanja.

Centar za prava deteta je povodom usvajanja Strategije objavio [saopštenje](#) i [sažetu analizu](#).

Zabrinjavajuće je da još uvek nije započeta implementacija Strategije i pratećeg Akcionog plana, s obzirom na to da Vlada RS još uvek nije obrazovala Radnu grupu za sprovođenje i praćenje Strategije, niti su imenovane organizacije civilnog društva koje učestvuju u praćenju i izveštavanju o sprovođenju.

- **Nacrt strategije socijalne zaštite za period 2019-2025. godine**

MRZBSP je u aprilu 2018. godine započelo proces izrade Strategije socijalne zaštite za period 2019–2025. godine i pozvalo sve zainteresovane aktore, stručnjake i profesionalce u sistemu socijalne zaštite da se aktivno uključe i daju svoj doprinos u procesu kreiranja Strategije. Do momenta pripreme ovog Biltena nismo dobili informacije o tome dokle se stiglo u pripremi ovog strateškog dokumenta.

- **Nacrt nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela za period 2019-2025. godine**

Vlada Republike Srbije je na sednici 30. jula 2020. godine usvojila [Nacionalnu strategiju za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela za period 2020-2025. godine](#) sa pripadajućim [Akcionim planom za period 2020-2025. godine](#). Strategija predstavlja važan dokument čije usvajanje je proisteklo iz potrebe da se reformski procesi unapređenja položaja žrtava i svedoka planiraju i ostvare na sveobuhvatan i sistemski način u skladu sa standardima EU. Ovaj dokument predstavlja bitan korak u procesu strateškog unapređenja položaja pojedinih kategorija žrtava, pa tako i zaštite dece žrtava i svedoka krivičnih dela.

Cilj usvajanja ovog strateškog dokumenta jeste da se svim žrtvama i svedocima krivičnih dela obezbedi adekvatan nivo procesnih prava, sistemska, stručna i dostupna pomoć i podrška i poseban nivo zaštite, i to naročito ranjivim kategorijama žrtava.

Deca su prepoznata kao posebno ranjiva kategorija žrtava, koja pored mera zaštite koje uživaju sve žrtve krivičnih dela, imaju na raspolaganju i posebne mere kao što su mogućnost audio-vizuelnog snimanja intervjua sa detetom i prihvatljivost takvog snimka u postupku izvođenja dokaza, u skladu sa zakonom; postavljanje privremenog zastupnika u situacijama kada je to neophodno; kao i postavljanje punomoćnika radi ostvarivanja prava deteta na pravnu pomoć i zastupanje. Iako ove garancije postoje još od usvajanja [Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica](#), u praksi su uočeni problemi u njihovoj primeni, i tako Strategija naglašava da je u narednom periodu potrebno sagledati doslednu primenu normativnog okvira u praksi, uočiti eventualne nedostatke i utvrditi aktivnosti za prevazilaženje nedostatka; usvojiti izmene Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i

krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica; kao i kontinuirano pratiti primenu mera zaštite i podrške deci žrtvama u praksi.

Strategija predviđa da će se u roku od 30 dana od dana usvajanja dokumenta, za potrebe koordinacije, praćenja i unapređenja mreže biti osnovano Koordinaciono telo za podršku žrtvama i svedocima. Nakon pet meseci od usvajanja strategije, ovo telo i dalje nije osnovano.

c) Koordinacija

- **Savet za prava deteta Vlade Republike Srbije**

Savet za prava deteta nije formiran i nakon pet meseci od formiranja Vlade Republike Srbije, pa se tako nije ni sastajao u posmatranom periodu, a posebno je zabrinjavajuće što nije imao nijednu aktivnost od momenta nastupanja krize izazvane pandemijom KOVID-19 u martu prošle godine. CPD je, početkom februara 2021. godine, na poziv Ministarstva za brigu o porodici i demografiju predložio direktorku CPD kao jednu od članica budućeg saziva Saveta, s tim što je još uvek nepoznat ishod.

Za rad ovog tela, koji su ranije podržavali MRZBSP i Kabinet ministra bez portfelja zaduženog za demografiju i populacionu politiku, nisu bila obezbeđena posebna budžetska sredstva, niti je angažovano posebno osoblje. [Revidiranim AP za Poglavlje 23](#) iz jula 2020, predviđen je budžet za rad Saveta u iznosu od 18.528 EUR za period od 2020. do 2022. godine. Ostaje otvoreno pitanje da li će predviđeni budžet biti dovoljan za obezbeđivanje odgovarajućih ljudskih i tehničkih resursa, kako bi Savet mogao efikasno da funkcioniše.

- **Odbor za prava deteta Narodne skupštine**

U posmatranom periodu, nije održana nijedna sednica Odbora za prava deteta.

- **Savet za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima**

U prvom kvartalu 2021. godine, Savet za maloletnike održao je dve sednice i jedan radni sastanak. Na prvoj sednici koja je održana 1. februara 2021. godine, članovi Saveta su razmatrali i usvojili predlog da se Savet obrati medijima s obzirom na način izveštavanja o deci. U vezi s tim, Savet je uputio [otvoreno pismo](#) Regulatornom telu za elektronske medije, udruženjima novinara Republike Srbije, javnom servisu Srbije, medijima sa nacionalnom frekvencijom, kao i elektronskim i štampanim medijima Srbije, apelujući na potrebu za promenom prilikom izveštavanja u javnim sredstvima informisanja o događajima gde su i deca akteri, pa tako i o postupcima gde su deca učesnici bilo kao svedoci, žrtve ili učinioci krivičnih dela. Izveštavanje sa negativnom konotacijom dovodi do stigmatizacije dece, sekundarne i tercijalne viktimizacije. Takođe, ovakav način izveštavanja loše utiče na razvoj dece.

Da je povreda prava i interesa deteta u izveštavanju medija čest slučaj, potvrđuje i pokretanje postupka [Zaštitnik građana](#) o povredi prava deteta i otkrivanja identiteta žrtava gde se utvrdila povreda ovih prava.

Na drugoj sednici, održanoj 1. marta 2021. godine, bio je razmatran nacrt Izveštaja o radu Saveta i diskutovano se o potencijalnim temama za sastanak sa REM-om i materijalima koji će im biti dostavljeni, kao i potreba ažuriranja internet stranice Saveta.

Na radnom sastanku, održanom 15. marta 2021. godine, prisutni članovi Saveta su razmatrali i usaglasili oko agende za predstojeći sastanak sa REM-om, planiranim za 29. mart 2021. godine.

- **Savet za praćenje primene preporuka UN za ljudska prava**

Planom rada Vlade Republike Srbije za 2021. godinu predviđeno je da će novoformirano Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog predložiti Narodnoj skupštini Odluku o obrazovanju Saveta za praćenje primene preporuka UN za ljudska prava, sa rokom do februara 2021. godine, što se u posmatranom periodu nije dogodilo. Inače, Savet se nije sastajao tokom 2020. godine.

Ukidanjem Kancelarije za ljudska i manjinska prava, u okviru koga je Savet bio formiran, dovodi se u pitanje funkcionisanje Saveta u narednom periodu, s obzirom na to da trenutno postoji samo volja novoformiranog Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, koje je uspostavljeno [Odlukom o izboru Vlade](#).

Ovaj Savet kao međuresorno telo kontinuirano je pratilo sprovođenje obaveza koje je Srbija preuzela u oblasti zaštite i unapređenja stanja ljudskih prava, na svoje sednice je redovno pozivalo predstavnike organizacija civilnog društva, što svakako predstavlja primer pozitivne prakse.

- **Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23**

U okviru procesa evropskih integracija, Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 prati primenu aktivnosti sadržanih u Akcionom planu, pokreće mehanizam ranog uzbunjivanja u slučaju zastoja i drugih problema u realizaciji i koordinira procese izveštavanja. Ministarstvo pravde Republike Srbije obavestilo je 5. juna 2020. godine Radnu grupu Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za Poglavlje 23 o završetku konsultativnog procesa povodom izmene Akcionog plana za Poglavlje 23. Radnoj grupi dostavljen je [Izveštaj o javnim konsultacijama sa NKEU](#) koji se odnosi na drugi ciklus konsultacija, a po zahtevu grupe i poslednja verzija Akcionog plana za Poglavlje 23. Međutim, za radnu grupu izrazito je zabrinjavajući odnos prema razmatranju komentara na deo Akcionog plana za Poglavlje 23 koji se odnosi na pravosuđe. Iako je prikazan veliki procenat prihvaćenosti predloga, pojedini bitni predlozi nisu u celosti uneti u novi tekst Akcionog plana ili nisu adekvatno uneti, čime se menja njihova suština. Kao pozitivan rezultat javnih konsultacija ističe se usvajanje velikog broja komentara civilnog društva i unapređenje aktivnosti koje se odnose na slobodu medija, zabranu diskriminacije i procesne garancije. Dodatno, kada je reč o komentarima civilnog društva za deo koji se odnosi na borbu protiv korupcije, procenat komentara koji nisu prihvaćeni je skoro 70%.

U skladu s tim, [pozvano](#) je Ministarstvo pravde da razmotri komentare Radne grupe NKEU za Poglavlje 23 za delove dokumenta koji se odnose na pravosuđe i borbu protiv korupcije, posebno u pogledu izrade teksta amandmana na deo Ustava o pravosuđu i dobijanje mišljenja

Venecijanske komisije, pristupa informacijama od javnog značaja i prevencije korupcije u javnim nabavkama.

Revidirani [Akcioni plan za Poglavlje 23 – pravosuđe i osnovna prava](#), usvojen u julu 2020. godine, daje presek stanja prava deteta u RS i definiše aktivnosti koje će se sprovoditi sa ciljem unapređenja prava deteta, kao što je jačanje Saveta za prava deteta, Saveta za maloletnike i druge aktivnosti u oblasti socijalne zaštite, pravosuđa po meri deteta i dr.

Sastanak Delegacije EU u Republici Srbiji i Nacionalnog konventa o EU za poglavlje 23 održan je 9. marta 2021. godine, a raspravljalo se o **temama iz oblasti vladavine prava, odnosno poglavlja 23 i 24**, gde su članice Konventa predstavile ključne nalaze u pogledu stanja u potpoglavljima, a poseban fokus bio je na predstojećim izmenama Ustava i [Nacrta zakona o pristupu informacijama od javnog značaja](#).

Dalje, predstavnici NKEU inicirali su njihovo uključivanje u rad na izmenama **Zakona o slobodnom pristupu informacijama i Zakona o Zaštitniku građana**. U vezi s tim, delegati Konventa prisustvovali su sastanku radne grupe za pripremu teksta nacrta Zakona o izmenama i dopunama Zakona o Zaštitniku građana, održanom 23. marta 2021. godine, na kom su izneli osnovne zamerke.

d) Raspodela sredstava

U posmatranom periodu nije došlo do napretka u ovoj oblasti. I dalje je samo delimično moguće pratiti alokaciju sredstava za decu i porodice sa decom u budžetskom sistemu. Godinama je u upotrebi funkcionalna klasifikacija, ali i dalje postoje problemi, posebno na lokalnom nivou, u primeni ove klasifikacije, prevashodno kada je u pitanju kategorija socijalne zaštite. Programsko budžetiranje uvedeno je 2015. godine, na nacionalnom i lokalnom nivou. Na nacionalnom nivou, postoji program Porodičnopravna zaštita, a na lokalnom, programska aktivnost Podrška deci i porodicama sa decom, dok je na oba nivoa formiran sektor Obrazovanja. Propisani su indikatori za praćenje učinka, ali su neophodna poboljšanja klasifikacije i indikatora, pre svega na lokalnom nivou. Stalna konferencija gradova i opština pripremila je predlog programske klasifikacije socijalne zaštite i obrazovanja sa detaljno razrađenim indikatorima učinka koji u potpunosti omogućavaju praćenje adekvatnosti, efikasnosti i pravičnosti, ali Ministarstvo finansija još uvek nije usvojilo ovaj predlog.

Trenutno ne postoji praksa participativnog budžetiranja. Ne postoji praksa javnog planiranja budžeta za decu. Takođe, ne postoji izrađena metodologija niti praksa sveobuhvatne procene budžetskih potreba za decu.

e) Prikupljanje podataka

Šesti ciklus MICS istraživanja (MICS 6) u Srbiji sprovedeno je od septembra do novembra 2019. godine, a [rezultati](#) su objavljeni 27. oktobra 2020. godine.

Završni sastanak terenskog dela Istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS¹ u Srbiji) održan je 24. januara 2020. godine, na kom se govorilo o metodološkim i organizacionim pitanjima

---

¹ Multiple Indicator Cluster Surveys, odnosno Istraživanje višestrukih pokazatelja (o položaju žena i dece)

značajnim za istraživanje, izazovima sa kojima su se timovi susretali tokom terenskog dela istraživanja, kao i predlozima i preporukama za unapređenje narednog, sedmog, ciklusa MICS-a. Prethodno MICS istraživanje sprovedeno je 2014. godine.

Cilj ovog istraživanja jeste da se pomogne u obezbeđivanju pokazatelja koji ne postoje u administrativnim izvorima i podacima iz drugih istraživanja. Ovim istraživanjem su prikupljeni različiti pokazatelji o položaju, pre svega, žena i dece, zatim o položaju porodica, marginalizovanih grupa stanovništva, itd.

Istraživanje je sprovedeno kroz zajedničku saradnju Delegacije EU u Srbiji, UNFP-a, UNICEF-a i RZS-a.

f) Nezavisno praćenje

S obzirom na to da je MRZBSP pripremlilo Nacrt Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta, u narednom periodu treba obratiti posebnu pažnju na to da se u slučaju usvajanja ovog zakona i uspostavljanja institucije Zaštitnika prava deteta, obezbedi i nezavisnost ovog tela koje bi imalo na raspolaganju adekvatne ljudske, tehničke i finansijske resurse potrebne za njegovo samostalno funkcionisanje, kako bi deca zaista imala svog zaštitnika kao instituciju kojoj mogu da se obraćaju samostalno, u postupku i na način prilagođen deci, u skladu sa međunarodnim standardima.

g) Širenje informacija, podizanje svesti i obuka

U pojedinim oblastima se kroz različite projektne aktivnosti sprovode programi za podizanje svesti i obuke koje se odnose na Konvenciju o pravima deteta, kao i medijske kampanje, ali i dalje to nije urađeno na sistemskom nivou, a pojedine grupe dece su ili potpuno izostavljene ili nemaju pristup ovim materijalima i nisu svesne svojih prava sadržanih u Konvenciji o pravima deteta.

3) Definicija deteta

U zakonodavstvu Srbije nema opštevažeće definicije deteta – ona se može izvesti posredno iz člana 37 Ustava i člana 11 Porodičnog zakona, kojima je predviđeno da se punoletstvo stiče sa navršanih 18 godina. Ovo pitanje je neophodno regulisati sveobuhvatnim Zakonom o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta.

Nacrt Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta predviđa da je dete svako ljudsko biće od rođenja do navršanih 18 godina, te da osoba mlađa od 18 godina zadržava status deteta i ostvaruje prava po ovom zakonu, bez obzira na sticanje posebnih prava i obaveza na osnovu drugih zakona i odluka nadležnih organa, uvek kada je to u njegovom/njenom najboljem interesu.

4) Opšti principi

- **Nediskriminacija**

Diskriminacija i neprihvatanje različitosti i dalje su široko rasprostranjeni u našem društvu, a nedostatak kampanji za podizanje svesti javnosti o ovim temama kao posledicu ima i dalje izražene negativne stavove prema pripadnicima pojedinih ranjivih grupa, kao što su romska deca, deca sa smetnjama u razvoju, deca pripadnici nacionalnih manjina, deca izbeglice i tražioci azila, deca u uličnim situacijama, deca pripadnici LGBTI, deca u udaljenim ruralnim područjima, ali i druge grupe dece (deca učinioci krivičnih dela, deca zaražena HIV/AIDS-

om), kao da i dalje ne postoji efikasan mehanizam koji bi adresirao ova pitanja. Deca u ruralnim oblastima još uvek nemaju pristup kvalitetnom obrazovanju i adekvatnoj zdravstvenoj zaštiti.

Postojeći propisi o zabrani diskriminacije se nedovoljno primenjuju. Formirana je radna grupa za pripremu nove antidiskriminacione strategije, ali još uvek nije poznat plan i dinamika njenog rada. Takođe, potrebno je uspostaviti mehanizam, odnosno doneti akt kojim bi deci bilo omogućeno da u slučajevima diskriminacije samostalno podnose pritužbe povereniku za zaštitu ravnopravnosti.

Nacrt Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta sadrži sveobuhvatnu odredbu o pravu na nediskriminaciju i predviđa da je zabranjena neposredna i posredna diskriminacija deteta ili grupe dece, njihovih roditelja, staratelja, hranitelja, članova detetove porodice i detetu bliskih lica, koja se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, imovnom stanju, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, osuđivanosti, starosnom dobu, izgledu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima deteta, njegovog/njenih roditelja, staratelja ili članova porodice. Takođe, njime je predviđena obaveza organa javne vlasti da preduzmu sve mere kako bi se obezbedila zaštita deteta od svih oblika diskriminacije, njegovih/njenih roditelja, članova njihove porodice, odnosno lica koja se o detetu staraju ili detetu bliskih lica, kulturne ili etničke grupe kojoj dete pripada.

- **Najbolji interesi deteta**

U **Porodičnom zakonu** princip najboljih interesa deteta nije na adekvatan način normativno konkretizovan i procesno operacionalizovan, tako da su njegovi praktični dometi nejasni i fluidni. Tako na primer, u Porodičnom zakonu najbolji interes deteta nije koncipiran kao samostalno supstancijalno pravo deteta, zbog čega se postojanje ovog prava posredno izvodi, odnosno samo pravo proizlazi iz dužnosti onih koji donose odluke koje se tiču deteta da to čine u najboljem interesu deteta.

Nedostaje i izričito pravilo koje naglašava da najbolji interes deteta ima prioritet, odnosno da je od prvenstvenog značaja u odnosu na druge faktore koji se uzimaju u obzir prilikom odluka koje donose nadležni organi.

U Porodičnom zakonu takođe nisu uspostavljene adekvatne procesne garancije koje bi obezbedile pravilnu procenu i utvrđivanje najboljeg interesa deteta. U pravnoj praksi glavna karakteristika primene principa najboljeg interesa deteta u sudskim i upravnim postupcima koji se tiču deteta jeste diskrecioni model, što je posledica nepostojanja propisa koji regulišu način i procedure koje se primenjuju u proceni i utvrđivanju najboljeg interesa deteta. Nedostaju propisi o ključnim elementima za procenu najboljih interesa deteta, nije propisana dužnost donosilaca odluka da u odluci koju donose detaljno obrazlože svaki svoj korak u proceni i utvrđivanju najboljeg interesa deteta.

U tom smislu, potrebno je izvršiti odgovarajuće izmene Porodičnog zakona, na kojima je tokom 2018. godine radila ekspertska radna grupa koju je formiralo MRZBSP, nakon čega je rad na ovom pitanju obustavljen.

Što se tiče **Nacrta Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta**, predviđeno je da su u svim radnjama koje se tiču deteta i odlukama koje se u vezi sa tim donose, organi javne vlasti, pravna i fizička lica dužni da postupaju rukovodeći se najboljim interesima deteta. U

utvrđivanju najboljih interesa deteta, organi javne vlasti, pravna i fizička lica dužni su da utvrde mišljenje deteta i da mu posvete dužnu pažnju, imajući u vidu uzrast i zrelost deteta.

U tekstu Nacrta propisuje se i niz elemenata na osnovu kojih se utvrđuje najbolji interes deteta i predviđa obaveza organa javne vlasti da uspostave posebne standarde za procenu i utvrđivanje najboljih interesa deteta u oblastima iz svoje nadležnosti, kao i da u tu svrhu po potrebi pribavljaju nezavisno stručno mišljenje, a obavezno u situacijama kada o tome šta je najbolji interes deteta postoji spor.

Ovom odredbom je potrebno predvideti i dužnost donosilaca odluka da u odluci detaljno obrazlože svoje korake u proceni i utvrđivanju najboljeg interesa deteta, te propisati dužnost suda/upravnog organa da u obrazloženju odluke navede sve činjenice i okolnosti u kojima se dete nalazi, elemente koji su bili relevantni za procenu najboljih interesa deteta, sadržaj svakog elementa i način na koji je sagledan njihov međusobni odnos, kao i procenu mogućeg pozitivnog i negativnog uticaja odluke na dete.

- **Pravo na život, opstanak i razvoj**

Nacrtom Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta predviđa se da svako dete ima pravo na život i razvoj u zdravoj i bezbednoj sredini, kao i da organi javne vlasti imaju obavezu da podržavaju stvaranje i obezbeđivanje sigurnog i zdravog socijalnog okruženja. Takođe, predviđeno je da svako dete ima pravo na pristup merama koje mu omogućavaju da razvije svoj puni potencijal, a organi javne vlasti obavezu da obezbede svoj deci najviši mogući životni standard i zaštitu od svih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, eksploatacije, upotrebe narkotika, duvana, alkohola i drugih štetnih supstanci, kao i od izlaganja pornografiji i drugim štetnim informacijama, zaštitu bezbednosti, uključujući i bezbednost kretanja, zaštitu od svih drugih uticaja štetnih po razvoj deteta, uključujući štetne tradicionalne, kulturne i religijske prakse.

- **Poštovanje mišljenja i stavova deteta – pravo na participaciju**

Pojedina zakonska rešenja koja se tiču prava deteta na participaciju nisu u skladu sa standardima Konvencije o pravima deteta. Pre svega, pravo deteta na slobodno izražavanje mišljenja nije garantovano kao opšte pravo deteta i nema nijedne odredbe kojom se izričito propisuje dužnost roditelja, nastavnika, zdravstvenih radnika i zaposlenih u drugim institucijama, u kojima dete ostvaruje svoja prava, da detetu pruže sve potrebne informacije kako bi ono napravilo adekvatan izbor. Takođe, ne postoje ni odredbe koje bi obavezivale roditelje i zaposlene u državnim institucijama da detetu omoguće izražavanje mišljenja koje će uzeti u obzir i posvetiti mu dužnu pažnju. Posebno negativne efekte izaziva propust zakonodavca da normativno konkretizuje pravo deteta na slobodno izražavanje mišljenja u odnosu na ona pitanja iz svakodnevnog života o kojima se uobičajeno odlučuje u okviru porodice.

Iako se o najvećem broju pitanja koja se tiču deteta odlučuje upravo u porodici, nijednom odredbom **Porodičnog zakona** nije predviđena obaveza i odgovornost roditelja da detetu pruže relevantne informacije povodom važnih odluka koje odrasli članovi porodice donose, da mu omoguće izražavanje mišljenja o svim aspektima tih odluka i da mišljenje koje je dete izrazilo uzmu u obzir prilikom donošenja tih odluka.

Odredbama Porodičnog zakona nije izričito propisano da dete ima pravo, ali ne i dužnost, da izrazi svoje mišljenje, niti je nametnuta obaveza sudu, odnosno upravnom organu, da o tome obavesti dete. U Porodičnom zakonu ne postoje upućujuća pravila u pogledu tehnika koje sud

treba da primeni prilikom utvrđivanja mišljenja deteta, u situacijama kada dete neposredno izražava mišljenje pred sudom.

U tom smislu, potrebno je izvršiti odgovarajuće izmene Porodičnog zakona.

Nacrtom Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta predviđeno je da svako dete, bez obzira na uzrast, ukoliko to želi, ima pravo da slobodno izrazi svoje mišljenje o svim pitanjima koja ga se tiču, kao i to da organi javne vlasti, pravna i fizička lica u svim sudskim, upravnim i drugim postupcima u kojima se odlučuje o pravima deteta ili čiji ishod bi mogao da utiče na njegova prava, pribavljaju mišljenje deteta koje je prethodno u punom obimu informisano na njemu/njoj razumljiv način.

Takođe, ovaj nacrt predviđa da se detetu mora obezbediti da u ovim postupcima izrazi svoje mišljenje neposredno ili preko zastupnika, uz podršku školskog psihologa, stručnjaka organa starateljstva, porodičnog savetovališta ili druge odgovarajuće ustanove ili organizacije i u prisustvu lica koje samo izabere, osim ako je to u suprotnosti s najboljim interesima deteta.

Organi javne vlasti, pravna i fizička lica, u obavezi su da sa dužnom pažnjom razmotre mišljenje deteta u svim stvarima koje ga se tiču, imajući u vidu uzrast, razvojne mogućnosti i komunikacione i druge sposobnosti i potrebe deteta. Organi javne vlasti dužni su da u svojoj odluci detaljno obrazlože kako su utvrdili mišljenje deteta i razloge zbog kojih su ga uvažili, odnosno nisu uvažili, i o tome obaveste dete na način prilagođen uzrastu, razvojnim mogućnostima i komunikacionim i drugim sposobnostima i potrebama deteta. Posebno je važna odredba koja predviđa da propuštanje organa vlasti da postupi u skladu sa navedenim dužnostima predstavlja bitnu povredu odredaba postupka.

Iako je pravo deteta na mišljenje i uvažavanje mišljenja, kao individualno pravo svakog deteta, dobro regulisano ovim nacrtom, širim tumačenjem člana 12 Konvencije o pravima deteta dolazi se do pitanja participacije dece u javnom životu, kao i potrebe da organi javne vlasti konsultuju decu u kreiranju javnih politika. Zato je ovom zakonu potrebno dodati odredbu koja bi regulisala i pravo dece kao grupe da u različitim prilikama i različitim okruženjima izraze svoje mišljenje i na taj način budu aktivni akteri u porodici i društvu, odnosno u privatnom i javnom životu.

5) Građanska prava i slobode

Nacrt Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta sadrži celo poglavlje posvećeno građanskim pravima i slobodama i predviđa čitav niz prava, kao što su: pravo na lični i porodični identitet, pravo na očuvanje identiteta, pravo na privatnost, pravo na slobodu izražavanja, pravo na slobodu mišljenja, savesti i veroispovesti, pravo na slobodu udruživanja i pravo na pristup informacijama.

U prethodnom periodu nije došlo do unapređenja primene propisa koji osiguravaju upis deteta u matične knjige odmah po rođenju, u slučaju da roditelji ne poseduju lična dokumenta i u vezi sa pokretanjem postupka za utvrđivanje državljanstva dece čiji su roditelji bez državljanstva ili čije državljanstvo nije poznato. Potrebno je unaprediti i sistem prikupljanja podataka koji se odnose na slučajeve dece čiji su roditelji bez državljanstva, a naročito tražilaca azila i migranata.

6) Nasilje nad decom

- Telesno kažnjavanje dece

Izričita zabrana telesnog kažnjavanja dece i dalje nije predviđena zakonom. Trenutno dostupna verzija **Nacrta zakona o izmenama i dopunama Porodičnog zakona** predviđa ovu zabranu, ali je ne razrađuje detaljno, te ostaje da se vidi kako će ona biti regulisana i kada će taj zakon biti usvojen i stupiti na snagu. Takođe, uz uvođenje izričite zabrane u svim okruženjima, potrebno je preduzeti i niz mera u cilju promocije pozitivnih, nenasilnih i participativnih načina vaspitanja i disciplinovanja deteta kroz kampanje podizanja svesti u javnosti o štetnim efektima prakse telesnog kažnjavanja dece.

Što se tiče **Nacrta Zakona o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta**, celo poglavlje ovog zakona je posvećeno pravu deteta na zaštitu od svih oblika nasilja. Propisana je izričita zabrana svakog oblika nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja, prodaje ili trgovine decom. Predviđena je definicija nasilja nad detetom pod kojom se podrazumeva svaki oblik fizičkog ili mentalnog nasilja, povređivanja ili zlostavljanja, uključujući svaki oblik telesnog disciplinovanja deteta, zapostavljanja ili nemarnog postupanja, maltretiranja ili bilo koji oblik i metod iskorišćavanja, trgovinu ili prodaju deteta. Predviđena je i zabrana mučenja (tortura) i lišavanja slobode koje predstavlja meru poslednjeg izbora kada alternativne mere nisu moguće ili nisu dale rezultate i primenjuje se isključivo radi zaštite deteta, drugih lica i javne bezbednosti i radi rehabilitacije deteta u najkraćem mogućem vremenu i uz periodične provere i pravo na žalbu. Predviđena je i izričita zabrana telesnog kažnjavanja i data je definicija ovakvog postupanja. Prilikom definisanja ove norme, potrebno je rukovoditi se Opštim komentarom 8 Komiteta za prava deteta o pravu deteta na zaštitu od telesnog kažnjavanja i ostalih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja.

Predviđene su i posebne mere zaštite deteta od nasilja, naročito kada je dete žrtva bilo kog oblika nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja, eksploatacije, prodaje ili trgovine decom, izloženo diskriminatorskom ili stigmatizirajućem postupanju organa javne vlasti, fizičkog ili pravnog lica, uključeno u štetne prakse opasne po život, lišeno porodičnog staranja, u sukobu sa zakonom, lišeno slobode ili izloženo drugim ograničenjima svojih prava i sloboda ili se nalazi u drugim situacijama koje su ili mogu biti rizične za njegov pravilan razvoj i njegovu dobrobit.

Predviđene su i mere planiranja i preventivne mere i obezbeđivanje stalno dostupnih i besplatnih službi podrške deci u slučaju potrebe za posebnim merama zaštite, kao što su telefonska ili internet linija za pomoć. Takođe, organi javne vlasti treba da obezbede kontinuiranu obuku o faktorima rizika po zdravlje i bezbedan život i razvoj deteta, merama prevencije i posebnim merama zaštite od nasilja za decu, roditelje, staratelje, hranitelje, usvojitelje i druga fizička lica koja podižu i neguju dete, kao i za zaposlene koji rade sa decom.

- **Nasilje nad decom sa smetnjama u razvoju na rezidencijalnom smeštaju**

Poseban problem i dalje predstavlja nasilje nad decom sa smetnjama u razvoju na rezidencijalnom smeštaju koja su segregisana, nemaju dovoljno socijalnih interakcija sa drugom decom u lokalnoj zajednici i sopstvenim porodicama, izložena su zanemarivanju, ograničavanju privatnosti, a ponekad i potencijalno neadekvatnim medicinskim tretmanima bez informisanog pristanka. Potrebno je da deca koja se nalaze u institucijama ili im je obezbeđeno alternativno zbrinjavanje adekvatnije budu informisana o postojećim mehanizmima koji im omogućavaju da prijave nasilje na jeziku koji dete razume, ali i unapređenje mehanizma za podnošenje žalbe koji je poverljiv, bezbedan i prilagođen detetu.

- **Dečji brakovi**

Nedavno usvojena [Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja za period od 2020. do 2023. godine](#), sa pratećim AP, prepoznaje problem dečjih brakova i ide korak dalje time što pravi

jasnu razliku između dečjih, ranih i prinudnih brakova. Definiše ih kao oblike nasilja koji predstavljaju grubo kršenje prava deteta, posebno devojčica, koji su u suprotnosti sa Konvencijom o pravima deteta. Kao jednu od mera u borbi protiv dečjih brakova, Strategija predlaže brisanje odredbe kojom se dozvoljava sklapanje maloletničkog braka uz dozvolu suda, a kao jednu od željenih poromena, Strategija navodi razvoj usluga prevencije, direktne podrške i zaštite dece iz osetljivih grupa među kojima prepoznaje i decu iz romske populacije koja su najčešće žrtve dečjih, ranih i prinudnih brakova. Kako još uvek nije otpočela primena ove strategije, ona ostaje samo mrtvo slovo na papiru.

Republika Srbija i dalje nema uspostavljen sistem za praćenje dečjih brakova, niti se podaci o slučajevima vode na osnovu etničke pripadnosti.

Nacionalna koalicija za okončanje dečjih brakova održala je peti redovni sastanak 3. februara 2021. godine u organizaciji Ženskog romskog centra Bibije. Pored predstavnice CPD, sastanku su prisustvovali predstavnici Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost, Zaštitnika građana, Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, UNICEF-a, UNHCR-a, NVO Atina, Udruženja Romkinja "Osvit", NVO "Ternipe", Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu i dr. U prvom delu sastanka, govorilo se o aktivnostima koje su sprovedene povodom 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, kada je Nacionalna koalicija za okončanje dečjih brakova sprovela kampanju "Dečji brak nije romska tradicija", a u kojoj je i [CPD učestvovao](#). Nakon toga, predstavljene su aktivnosti koje sprovode članice ove Koalicije, i dogovoreni su dalji koraci usmereni na prevenciju i eliminaciju dečjih brakova u Srbiji koji će se odvijati u tematskim podgrupama *normativno-sistemska podrška* i *mediji i vidljivost*, a koje će biti formirane u okviru Koalicije.

- **Pravosuđe po meri deteta**

Kada je u pitanju nasilje, veoma je važno i unapređenje sistema pravosuđa po meri deteta, naročito unapređenje prava dece lišene slobode u ustanovama, razvoj alternativa pritvoru i institucionalnom smeštaju i pružanje podrške deci žrtvama.

7) Porodična sredina i alternativna briga

Nije uočen napredak u prethodnom periodu u vezi sa pronalaženjem održivih rešenja u vezi sa procesom deinstitucionalizacije. Ovde je od ključnog značaja to kako će teći proces izmena i dopuna Zakona o socijalnoj zaštiti koji zabranjuje institucionalizaciju dece ispod tri godine starosti i kako će se razvijati intenzivne usluge podrške porodicama sa brojnim i složenim potrebama i specijalizovane usluge neophodne kako za sprečavanje izmeštanja tako i za planiranje povratka deteta u porodicu. Potrebno je i usvajanje određenih pravilnika - podzakonskih akata koji bi omogućili bolju primenu Zakona o socijalnoj zaštiti.

Iako postoji zabrana institucionalnog smeštaja za decu do tri godine, sa određenim izuzecima, i dalje ima dece ispod tri godine koja se ovako zbrinjavaju, iako podaci ukazuju na to da se njihov broj smanjuje.

Deca sa smetnjama u razvoju i sa invaliditetom i dalje se u velikom broju nalaze u ustanovama – čine skoro 80% od ukupnog broja dece na smeštaju u svim ustanovama za decu i mlade. Kao posledica stigmatizacije i negativnih stavova koji su prisutni dugo godina unazad, veliki broj dece sa smetnjama u razvoju i sa invaliditetom i dalje se u institucije smešta direktno iz porodilišta. Deca sa smetnjama u razvoju na rezidencijalnom smeštaju izložena su neadekvatnim uslovima života i često su segregisana, izložena zanemarivanju i nasilju, ograničavanju privatnosti, a ponekad i potencijalno neadekvatnim medicinskim tretmanima bez informisanog pristanka.

U tom cilju, neophodno je dosledno sprovoditi zabranu smeštanja dece mlađe od tri godine u rezidencijalne ustanove. Imajući u vidu trenutno stanje, potrebno je da se napravi jasan međusektorski plan za ubrzavanje procesa deinstitutionalizacije dece, posebno dece sa smetnjama u razvoju koja su nesrazmerno zastupljena u rezidencijalnim ustanovama. Da je neophodno da se usvoji Strategija deinstitutionalizacije, kao i da se deca mlađa od 3 godine ne smeštaju više u ustanove naglašava i Kancelarija za ljudska i manjinska prava u [Analizi sprovođenja Preporuka Komiteta za prava osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji](#).

Dok se sva deca ne izmeste iz rezidencijalnih ustanova, neophodno je osigurati poštovanje svih njihovih prava u ustanovama, uključujući i pravo na zaštitu od nasilja i zanemarivanja, te dosledno ispitati svaki slučaj nasilja i zanemarivanja, utvrditi odgovornost i počinioce adekvatno kazniti.

8) Obrazovanje, slobodno vreme i kulturne aktivnosti

• Obrazovanje i inkluzivno obrazovanje

Početkom 2021. godine nastavljeno je sa radom na strategiji razvoja obrazovanja, i tako je organizovana javna rasprava u periodu od 19. februara do 10. marta 2021. godine o [Predlogu strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine](#). Organizovane se dve online sesije, a zainteresovane strane su imale mogućnost da dostave primedbe i predloge Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, na osnovu kojih je sačinjen [Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi](#).

Od osnivanja Saveta za strateška pitanja i reforme u oblasti obrazovanja u decembru 2020. godine, Savet se nije sastajao.

Formirana je radna grupa koja će raditi na izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima, sa ciljem uvođenja udžbenika od posebnog nacionalnog interesa za osnovnu i srednju školu (Srpski jezik i književnost, Istorija i Geografija). Predviđeno je da će Nacrt izmena i dopuna Zakona o udžbenicima biti pripremljen do kraja marta 2021. godine.

Novi Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja doveo je do unapređenja reformi tako što je ojačana uloga interesornih komisija - odlaganje početka škole sada je isključivo moguće preko interesornih komisija (koje čine doktor, socijalni radnik, pedagog-psiholog iz škole i defektolog), promoviše se ulazak dece u redovno obrazovanje, a reforma predškolskog obrazovanja odvija se u smeru prijema sve dece u predškolske ustanove, kako bi se one suočile sa problemom segregacije pojedinih grupa dece.

U cilju nastavka reformi, potrebno je jačati kapacitete interesornih komisija, ojačati lokalnu samoupravu da obezbedi usluge potrebne deci, izgraditi dobar model resursnih centra, ispitati i redefinisati uslugu ličnog pratioca, pomoći u kući, pedagoškog asistenta – odnosno ispitati da li su oni u funkciji inkluzije, ojačati kapacitete vaspitača i nastavnika za inkluzivne pedagogije – kroz tekuće programe i u studijskim programima obrazovanja za nastavnike i vaspitače.

Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), početkom marta 2021. godine, objavila je [Izveštaj o globalnom praćenju obrazovanja za 2020. godinu o inkluziji i obrazovanju](#). U izveštaju je prepoznata korist programa asistenta za nastavu Roma. Međutim, naznačeno je da i dalje postoje negativna iskustva Roma, pogotovu siromašnije dece, u pogledu straha od odbijanja vršnjaka i nastavnika. Takođe, okvir praćenja inkluzivnog obrazovanja u

Srbiji, koji je pokrenuo UNICEF, ocenjen je kao dobro razrađen okvir pogodan za usvajanje na nacionalnom nivou.

[Istraživanje o uticaju pandemije KOVID-19 na porodice sa decom u Srbiji](#), sprovedeno u aprilu 2020. godine od strane UNICEF-a, ukazuje da je, 99% dece, od 7 do 17 godina, imalo pristup učenju na daljinu. Deca iz ruralnih sredina, od 13 do 17 godina, imala su češće nemogućnost pristupa učenju na daljinu. Za mlađi uzrast, od 7 do 12 godina, nemogućnost pristupa učenju češće su imala deca iz domaćinstava gde su majka/staratelj nezaposleni. Takođe, postojao je i problem uključivanja dece iz osetljivih grupa u sistem obrazovanja, i tako je prema istraživanju [„Praćenje načina učešća i procesa učenja učenika iz osetljivih grupa tokom ostvarivanja obrazovno-vaspitnog rada učenju na daljinu“](#), procenjeno da je 93% dece sa smetnjama u razvoju ili invaliditetom bilo uključeno u obrazovni sistem.

- **Slobodno vreme i kulturne aktivnosti**

Poseban problem predstavlja uključivanje nepraćene dece u obrazovni sistem i bolja inkluzija dece migranata, uvođenje dodatne podrške i učenje srpskog jezika.

9) Posebne mere zaštite

- **Deca izbeglice i tražioci azila**

U sistemu socijalne zaštite u Srbiji nema specijalizovanih tela ili organa koji bi se bavili samo nepraćenom i razdvojenom decom izbeglicama i migrantima.

Zaštitnik građana, u funkciji NPM-a, posetio je Dom Jovan Jovanović Zmaj i Centar za smeštaj maloletnih stranih lica bez pratnje roditelja/staratelja u Beogradu. Poseta je sprovedena radi praćenja postupanja prema deci bez pratnje i uslova u kojima oni borave. Ostvarena je uspešna saradnja sa zaposlenima u ustanovama, koji su pružili tražene informacije i omogućili obilazak i razgovor sa službenicima i smeštenom decom.

- **Deca pripadnici manjina**

U prethodnom periodu nije došlo do napretka, u smislu sprovođenja kampanja koje imaju za cilj otklanjanje negativnih stavova prema Romima u društvu u celini i drugih mera za sprečavanje nasilja i govora mržnje nad Romima.

Nakon proglašenja vanrednog stanja usled pandemije KOVID-19 virusom, pripadnici romske nacionalne manjine koji žive u neformalnim naseljima suočili su se sa brojnim problemima. Između ostalog, neadekvatan pristup pijaćoj vodi, loša komunalna infrastruktura i katastrofalni uslovi stanovanja doveli su Rome u posebno ugroženu kategoriju. Za određen broj romske dece praćenje online obrazovnog programa bilo je nazamislivo. Ovi problemi reflektovali su se i na prva tri meseca 2021. godine.

- **Deca u uličnim situacijama**

Nije došlo do napretka kada je u pitanju položaj dece u uličnim situacijama. Potrebno je doneti usaglašenu definiciju dece koja žive i rade na ulici, a koja će biti prihvaćena u svim relevantnim institucijama, te sistematski prikupljati podatke o deci koja žive i rade na ulici, a koji su

disagregirani prema polu, uzrastu, mestu boravka. Takođe, potrebno je razviti odgovarajuće programe podrške i reintegracije dece uključene u život i rad na ulici.

- **Seksualna eksploatacija i trgovina ljudima**

Srbija još uvek nema specijalizovano sklonište za urgentni smeštaj, kao ni za smeštaj dece žrtava trgovine ljudima, niti postoje specijalizovani programi podrške za decu, već se deca smeštaju u prihvatilišta gde se nalaze deca koja su pretrpela nasilje, ali koja nisu specijalizovana za podršku deci žrtvama trgovine, ustanove za decu bez roditeljskog staranja ili u hraniteljske porodice, gde im se ne obezbeđuje neophodna specijalizovana pomoć i podrška.

Strategija prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom, i zaštite žrtava od 2017. do 2022. godine treba da unapredi mehanizme za identifikaciju i zaštitu dece žrtava trgovine ljudima. Ujedno, ona treba da osigura zaštitu dece žrtava kroz uspostavljanje kapaciteta za urgentno zbrinjavanje, uz unapređivanje saradnje svih onih koji rade sa decom i razvoj specijalizovanih službi i usluga, sprovođenjem specifičnih participativnih programa za zaštitu i održivo socijalno uključivanje dece žrtava trgovine ljudima i žrtava iskorišćavanja u pornografiji i prostituciji. Posebnu pažnju trebalo bi usmeriti na decu migrante koji su u povećanom riziku od eksploatacije.

- **Deca učinioci krivičnih dela**

I dalje ne postoje odgovarajuće alternativne mere pritvoru, nedovoljno se primenjuju vaspitni nalozi, a na nivou lokalne zajednice, ne postoje odgovarajući programi u okviru kojih se radi kako sa maloletnim učiniocima krivičnih dela (krivično odgovornim licima koja su navršila 14 godina) tako i sa decom u sukobu sa zakonom koja su mlađa od 14. Ovakva situacija predstavlja kršenje međunarodnih standarda i razloge za zabrinutost. Postojale su različite projektne inicijative u prethodnom periodu, ali još uvek nije pronađeno održivo, sistemsko rešenje koje bi bilo u skladu sa relevantnim međunarodnim standardima.

Jedini pomak predstavlja formiranje i aktivni angažman ranije pomenutog Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima.

- **Deca žrtve i svedoci krivičnih dela**

Deca oštećeni i svedoci u krivičnom postupku i dalje nemaju nikakvu podršku iz budžeta Republike Srbije, niti iz projektnih sredstava. Ovo pitanje bi takođe trebalo urediti izmenama i dopunama Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica kako bi se pronašlo održivo rešenje za podršku deci oštećenima i svedocima krivičnih dela u cilju smanjenja sekundarne viktimizacije i prevazilaženja pretrpljene traume.

Pomak u ovoj oblasti predstavlja formiranje i aktivna uloga Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima u ovoj oblasti, kao i priprema Nacrta nacionalne strategije za zaštitu žrtava i svedoka krivičnih dela i pripadajućeg akcionog plana.

Aktivnosti Centra za prava deteta u periodu januar – mart 2021. godine

a) Aktuelni projekti

U periodu od januara do marta 2021. godine, zbog situacije prouzrokovane pandemijom KOVID-19, CPD je u saradnji sa donatorima i partnerima na aktuelnim projektima realizovao sve predviđene aktivnosti u skladu sa određenim modifikacijama.

U okviru dvogodišnjeg [projekta](#) „**Pozitivno roditeljstvo**“, koji CPD sprovodi uz finansijsku podršku EU u okviru programa **Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava u Srbiji**, nastavljeno je sa kontinuiranim pružanjem supervizijske podrške profesionalcima iz sistema socijalne zaštite koji su prošli obuke [“Pozitivno roditeljstvo”](#) i [“Razvod roditelja i zaštita dece za stručne radnike u pravosuđu i socijalnoj zaštiti”](#). Pored toga, nastavljen je rad na promociji i administraciji [platforme za e-učenje](#), koja je nastala kao deo obuka za trenere/ice [„Pozitivno roditeljstvo“](#) i [„Razvod roditelja i zaštita dece“](#). CPD je objavio saopštenje povodom izrade [Biltena#2](#), koji sadrži pregled realizovanih šestomesečnih projektnih aktivnosti. Bilten je, takođe, promovisan i putem Fejsbuka, Instagrama, MODS-a, #Roditeljplusbatineminus i ChildHub platforme. Tokom ovog perioda, CPD je radio na izradi publikacije koja će obuhvatiti svedočenja dece i roditelja koji su imali iskustva u slučajevima visokokonfliktnih razvoda roditelja.

Nastavljen je sa realizacijom i dvogodišnji [projekat](#) „**FOCUS – Radimo zajedno za pravosudni sistem koji u centru ima prava i potrebe deteta**“, koji je finansijski podržan u okviru **Programa Evropske unije za prava, jednakost i državljanstvo**, a sprovodi se u partnerstvu sa organizacijama Terre des hommes Mađarska, Defence for Children International Netherlands – ECPAT Holandija, Child Circle Belgija, SAPI Bugarska, Terre des hommes Rumunija i Terre des hommes Grčka. S obzirom na to da je participacija dece jedna od ključnih aktivnosti na projektu, održana su četiri sastanka Dečjeg savetodavnog odbora sa ciljem osnaživanja dece da se zalažu za pravosuđe po meri deteta. U januaru je objavljen [intervju](#) u biltenu evropske organizacije CEP sa jednom od članica Dečjeg savetodavnog odbora, u kom je prenela svoje iskustvo koje je imala kao dete u kontaktu sa zakonom. Pored toga, Dečji savetodavni odbor je aktivno učestvovao u konsultativnom procesu za izradu upitnika za istraživanje koje sprovodi Agencija Evropske unije za osnovna prava - FRA sa fokusom na procesne mere zaštite za decu koja su osumnjičena ili optužena u krivičnom postupku. Predviđeno je uključivanje članova Dečjeg savetodavnog odbora i u druge faze istraživanja. Tokom ovog periodu, CPD je vodio aktivnu [kampanju na društvenim mrežama](#) o značaju multidisciplinarnog pristupa individualne procene dece u kontaktu sa zakonom. U martu je CPD realizovao [dve dvodnevne online obuke](#) stručnjaka u oblasti maloletničkog pravosuđa na temu multidisciplinarnog pristupa individualnoj proceni dece u kontaktu sa zakonom, sa ciljem jačanja kapaciteta stručnjaka u oblasti maloletničkog pravosuđa što bi trebalo da dovede do poboljšanja u sistemu sprovođenja individualnih procena dece u kontaktu sa zakonom i razvijanju praksi multidisciplinarnog pristupa individualne procene.

CPD je nastavio sa realizacijom dvogodišnjeg [projekta](#) „**Unapređenje ishoda za decu u pravosudnom sistemu Srbije**“ koji sprovodi uz finansijsku podršku u okviru **Programa Evropske unije za prava, jednakost i državljanstvo**, a u partnerstvu sa Međunarodnim komitetom spasa - IRC i organizacijom ASTRA – Akcija protiv trgovine ljudima. Povodom sprovedenog [istraživanja CPD-a Pravosuđe po meri dece i mladih](#), tokom 2020, objavljeno je [saopštenje](#). Kako su projektne aktivnosti CPD-a pretežno usmerene na participaciju dece, u posmatranom periodu su održane 2 radionice Kluba DX sa ciljem pripreme članova za

vršnjačku edukaciju koju će potom sprovesti u Zavodima za vaspitanje dece i omladine u Beogradu, Nišu i Knjaževcu, osnovnim i srednjim školama, kao i u drugim relevantnim institucijama. Pored toga, intenzivno se radilo na izradi [videa „Pravosuđe iz ugla dece i mladih“](#) u kom su učestvovali članovi Kluba DX, radi ukazivanja na važnost informisanja dece i mladih o pravima koja imaju u slučaju da dođu u kontakt sa zakonom, koji je finaliziran u martu, a povodom čega je objavljeno i [saopštenje](#). Takođe, održane su dve finalne sesije za razvoj informativnog materijala, koji je namenjen deci, u školama u Srbiji. Održana je i jedna sesija korisničke grupe i započeto je sa realizacijom sesija u cilju informisanja dece o njihovim pravima u pravosudnom sistemu.

Od januara 2021. godine, nastavljeno je sprovođenje petogodišnjeg (2017-2021. godine) regionalnog [projekta](#) „**Prava deteta u politikama i praksi**“ koji Centar za prava deteta sprovodi u saradnji sa **Save the Children International**, a uz podršku **Swedish Development Aid**. Projekat je usmeren ka unapređenju sistema zaštite dece, kao i struktura i mehanizama za praćenje i primenu prava deteta, uključujući i učešće dece u ovim procesima. Najznačajnije aktivnosti koje su obeležile protekli period:

- Izrađena je analiza stanja i preporuke za unapređivanje zakonodavnog okvira poslovanja privrednih društava/školica koja/e direktno rade sa decom i mladima;
- Pripremljen je [upitnik](#) za decu u cilju sprovođenja istraživanja o ostvarivanju prava deteta na zdravu životnu sredinu i zakazane su fokus grupe sa relevantnim akterima u ovoj oblasti, koje će se održati početkom aprila;
- Održan je prvi sastanak obučanih nastavnika/roditelja u okviru [NARNS](#)-a, u cilju dogovora povodom nastavljanja dalje saradnje u 2021. godini u oblasti promocije pozitivnog roditeljstva;
- Organizovani su redovni sastanci članova i članica [Kluba DX](#).

Krajem marta 2021. godine, CPD je počeo sa implementacijom šestomesečnog projekta „**Sprečavanje i borba protiv trgovine ljudima u Srbiji**“ u partnerstvu sa **NVO Atina uz finansijsku podršku Saveta Evrope**. Kroz radioničarski rad sa decom usmeren da informisanje i edukaciju o tome šta je trgovina ljudima, kako da je prepoznaju i kome da se obrate kada su u riziku, NVO Atina i CPD će pripremiti kratak video. Video će se prikazivati u 10 škola širom Srbije i SOS Dečjem selu kako bi se deca informisala o oblicima trgovine ljudima i načinima zaštite. Takođe će se izraditi online platforma koja će sadržati informacije u vezi sa prepoznavanjem raznih oblika trgovine decom i njihovom zaštitom. Uporedo sa svim aktivnostima, CPD i NVO Atina će kontinuirano sprovesti onlajn kampanju u cilju informisanja šire populacije o potencijalnim rizicima i načinima zaštite dece od trgovine.

Do zastoja je došlo u implementaciji dvogodišnjeg [projekta](#) „**Promovisanje pozitivnog maloletničkog pravosuđa u Srbiji**“, koji CPD sprovodi u partnerstvu sa Republičkim zavodom za socijalnu zaštitu (RZSZ), a koji je finansijski podržan u okviru **Programa Evropske unije za prava, jednakost i državljanstvo**. Konkretno, imajući u vidu okolnosti prouzrokovane pandemijom KOVID-19 i promene u upravljačkoj strukturi u Republičkom zavodu za socijalnu zaštitu, sprovođenje planiranih aktivnosti je stopirano i trenutno se radi na izradi predloga za izmenu projektnih aktivnosti, kao i vremenskog perioda implementacije projekta.

b) Druge aktivnosti

CPD je pored sprovođenja redovnih projektnih aktivnosti, pratio i uticaj krize izazvane pandemijom KOVID-19 na položaj dece u Srbiji, povodom čega je istupao samostalno i udruženo sa drugim organizacijama, sa saopštenjima za javnost i objavama na društvenim mrežama, a ujedno se i obraćao relevantnim insitucijama. U cilju razmene znanja i iskustva sa drugim akterima koji deluju u oblasti prava deteta, učestvovao je na brojnim sastancima i događajima.

- ✓ CPD je učestvovao u partnerstvu sa drugim evropskim organizacijama u [izradi prve sveobuhvatne Strategije o pravima deteta Evropske unije](#), koja je usvojena 24. marta 2021. godine.
- ✓ CPD je gostovao u [emisiji Uranak1 na K1 Televiziji](#) i u [Novom danu na TV N1](#) povodom pokušaja prinudnog izmeštanja dece koja žive sa bakom sa invaliditetom od strane radnica Centra za socijalni rad Blace.
- ✓ CPD je postao član radne grupe koja će se baviti izradom komunikacionih poruka na temu pozitivnog roditeljstva namenjenih roditeljima i profesionalcima u organizaciji Društva za dečju psihijatriju i srodne struke Srbije (DEAPS) i UNICEF-a, a u okviru projekta koji se bavi pronalaženjem novih nenasilnih modela komunikacije roditelja sa decom, kao i disciplinskih stavova i praksi.
- ✓ CPD je učestvovao na **sastanku Radne grupe NKEU za Poglavlje 23** povodom planiranja aktivnosti za 2021. godinu (Zoom platforma) održanom 1. 2. 2021. Godine.
- ✓ CPD je učestvovao na **sastanku Nacionalne koalicije za sprečavanje dečijih brakova** održanom 3. 2. 2021. godine.
- ✓ CPD je učestvovao, 25. februar 2021. godine, na **sastanku sa ministarkom Gordanom Čomić** u Palati Srbije radi upoznavanja OCD-a sa osnovnim ciljevima i planovima Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, zatim sagledavanja postojećeg stanja u oblasti socijalne zaštite i socijalnih politika, kao i uspostavljanja dijaloga o pitanjima od zajedničkog interesa i o svim temama koje se u narednom periodu trebaju prioritizovati.
- ✓ CPD je učestvovao na predstavljanju izveštaja Beogradskog centra za ljudska prava **“Ljudska prava u Srbiji 2020”**.
- ✓ CPD je učestvovao na Regionalnoj konferenciji Child Protection Hub-a **“Društvene i rodne norme i nasilje u školama - rezultati regionalnog istraživanja”**, na kojoj su predstavljeni rezultati [regionalnog istraživanja](#), sprovedenog 2020. godine u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Hrvatskoj, Kosovu, Moldaviji, Rumuniji i Srbiji, na temu društvenih normi koje utiču na nasilje u školama, njegovih oblika i rasprostranjenosti, koristeći visoko participativnu metodologiju koju je razvio [Međunarodni institut za prava i razvoj deteta](#).
- ✓ CPD je učestvovao na **sastanku radne grupe u cilju pronalaženja novih modela komunikacije po pitanju nenasilnih disciplinskih stavova i praksi kada su u pitanju deca**, koju je organizovalo Društvo za dečju psihijatriju i srodne struke Srbije (DEAPS) zajedno sa kancelarijom UNICEF-a u Srbiji.
- ✓ CPD je učestvovao, 26. marta 2021. godine, na [okruglom stolu “Prevenција seksualnog zlostavljanja dece - seksualno obrazovanje”](#) u organizaciji Pokrajinskog zaštitnika građana i tom prilikom su predstavljene aktivnosti Kluba DX i CPD-a u ovoj oblasti.
- ✓ CPD je učestvovao, 29. marta 2021. godine, na **završnoj konferenciji projekta „Od opasnosti do sigurnosti”**, putem ZOOM platforme, a u okviru projekta „Od opasnosti do sigurnosti: Unapređivanje zaštite žrtava trgovine ljudima u Srbiji“ koji sprovode IRC i Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika nasilja nad ženama Atina uz podršku Kancelarije američkog Stejt departmenta za borbu protiv trgovine ljudima.

c) Aktivnosti Kluba DX:

Članovi i članice [Kluba DX](#), nastavili su sa svojim redovim aktivnostima poštujući ograničenja uvedena zbog zaštite od korona virusa. U tom smislu, članovi i članice su se sastajali putem online platformi i na taj način diskutovali na razne aktuelne teme i reagovali u skladu sa novonastalom situacijom kroz razne aktivnosti. Izdvajamo sledeće aktivnosti:

- ✓ Učestvovali su u [izradi prve Strategije o pravima deteta Evropske unije](#), koja je usvojena 24. marta 2021. godine.
- ✓ Pripremili su [video](#) o sprovedenim aktivnostima u okviru projekta „Prava deteta u politikama i praksi“ u 2020. godini, kao i [video](#) u cilju promovisanja Kluba DX.
- ✓ Doprineli razvoju [upitnika](#) za decu u cilju sprovođenja istraživanja o ostvarivanju prava deteta na zdravu životnu sredinu;
- ✓ Doprinos razvoju upitnika za istraživanje koje sprovodi Agencija Evropske unije za osnovna prava - FRA sa fokusom na procesne mere zaštite za decu koja su osumnjičena ili optužena u krivičnom postupku.
- ✓ Učešće na [okruglom stolu](#) **“Prevenција seksualnog zlostavljanja dece - seksualno obrazovanje”** u organizaciji Pokrajinskog zaštitnika građana, na kom su predstavljene aktivnosti Kluba DX i CPD-a u ovoj oblasti.
- ✓ [Učešće](#) na predstavljanju publikacije **“What Worries Youth in Enlargement Countries”**.
- ✓ Članica Kluba DX, kao jedna od članica žirija, učestvovala je na [onlajn panelu](#) **“Čista energija i klimatske promene”** i predstavljanju dečjih rešenja na ovu temu u okviru Globalnog dečjeg Dizajnatona, u organizaciji KidHub-a.
- ✓ [Klub DX](#) dobio je [prvu ambasadorku](#) u oktobru 2020. godine, koja redovno promovise važne aktivnosti Kluba DX.